

опису українського життя у своїй творчості. Проте, як влучно зауважив М. Грушевський, її історизм збагнуть не усі.

Отже, талановита постать України, яка стоїть на одному щаблі з такими духовними провідниками, як Тарас Шевченко, Іван Франко, Михайло Грушевський, Леся Українка спонукає нас європеїзуватися, вчить бути мужніми, боротися за свій край та не цуратися його. Не бути зрадником Батьківщини, яким був Степан («Бояриня»), Гелен («Кассандра») і не підпадати під гніт чужої влади («Вивалонський полон», «Кассандра», «Самсон», «Єврейська мелодія»), творити історію, не повторюючи помилок минулого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Леся Українка. Стародавня історія східних народів / упоряд., підгот. текстів та іл., комент., прим. О. Огнева, Н. Сташенко. Репр. вид.: Луцьк: Волин. обл. друк., 2008. 252 с.
2. Леся Українка. Бояриня. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=481>
3. Леся Українка. В катакомбах. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=485>

Ірина ДРУЖКОВА

Кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, Одеса, Україна

«ЗЕЛЕНА» АКсіОЛОгіЯ М. ГРУШЕВСЬКОГО НА МАТЕРіАЛАХ «ІСТОРії УКРАїНИ-РУСИ»

Екологічна історія вивчає взаємодію людину решту природи в історичній динаміці. Щоб краще зрозуміти це твердження, необхідно виділити два аспекти. По-перше, людина розуміється і як біологічна істота, індивід, і як істота соціальна та колективна.

На початку ХХ ст. результати історичної екології могли бути використані для багатьох цілей. Це може дати можливість порівняти сучасних екосистем із історичними екосистемами, оцінити вплив людської діяльності на довкілля та допомогти у визначенні природоохоронних заходів. Вивчення змін клімату та їх впливу на екосистеми у минулому. Це допоможе передбачити майбутні зміни клімату, які можуть вплинути на нашу планету.

Розуміння зв'язків між біологічними та геологічними факторами у формуванні екосистем. Це може допомогти у більш ефективному захисті навколишнього середовища та керуванні природними ресурсами.

Встановлення біологічних патернів в екосистемах у минулому. Це може допомогти біологам передбачати, які тварини та рослини можуть вижити у найбільш мінливих умовах сучасної екосистеми.

Загалом використання результатів історичної екології на початку 20 століття могло б допомогти нам краще зрозуміти природний світ та його функціонування, а також допомогти нам розробляти більш стійкі та екологічно дружні методи використання наших ресурсів.

У традиційних працях про історію підкреслювалася соціальна сутність людини, тоді як його біологічна характеристика ігнорувалась. В екології акцент робиться на біологічній сутності людини, але ігнорується соціальність, що відрізняє його від звичайного організму. Насправді людина безперечно є невід'ємною частиною природи, а її унікальність пов'язана з властивою їй соціальністю.

У другій половині 60-х – на початку 70-х років. ХХ ст., прийнявши і озброївшись поняттям «environmental history», група істориків спочатку в США, потім у європейських країнах – і не лише – здійснила в буквальному значенні слова прорив у науково-історичному пізнанні. Зрозуміло, у кожній національній історіографії по-своєму та з різною швидкістю впровадження нових – підкреслимо, щодо нових – уявлень.

Поняття «environmental history», звісно, неспроможна вичерпати раз і назавжди реальне наповнення авторитетного напрямку у історичній науці. Його зміст збагачується з розвитком проблематики, розширення ресурсної бази, методів і методики дослідження. Не виключений і більш точний за змістом переклад поняття з англійської на інші мови.

Михайло Грушевський був українським істориком, який жив наприкінці ХІХ – на початку ХХ століть. Він був одним із перших в Україні, хто звернув увагу на екологічні проблеми та потребу у збереженні природи та тварин.

У своїх роботах Грушевський говорив про важливість збереження довкілля для здоров'я та благополуччя людей, а також для збереження біологічної різноманітності. Він виступав за раціональне використання природних ресурсів та захист тварин від знищення та знущань.

В своїй основній роботі Михайло Грушевський неодноразово писав, про обміління рік, про вирубку лісів тощо. Притому це починається з першого тому роботи і такі ідеї зустрічаються протягом всієї розвідки. Автор неодноразово закликав до відповідального ставлення до навколишнього середовища та визнавав необхідність збереження природи та тварин для благополуччя всіх живих істот на нашій планеті.

Для розвитку цього історичного напрямку варто продовжити дослідження історичної літератури кінця XIX – початку XX ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. / Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін. К.: Наук. думка, 1991.
URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur1.htm>
2. Алексієвець Марія. Екологічний рух в Україні: історична ретроспектива, сучасність і перспективи. Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2010. Вип. 5. У 2 ч. Ч. 1. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Aleksiievets_Mariia/Ekologichnyi_rukh_v_Ukraini_istorychna_retrospektyva_suchasnist_i_perspektyvy/

Ярослав СЕКО

*Кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
sekoyar@ukr.net*

ЦІННІСНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ВАЦЛАВА ГАВЕЛА

Вацлав Гавел по праву вважається одним із найвизначніших теоретиків дисидентського руху. Його концепція боротьби з тоталітарним комуністичним режимом найповніше викладена в есе «Сила безсилих» (1978). Вона оперта на морально-етичне підґрунтя, і вибудувана навколо таких понять як «життя в правді» і «життя в брехні».

Попри їх важливість, у межах даної роботи звернемо увагу на загальний світоглядний контекст у якому Гавел розглядав боротьбу дисидентів. Його особливістю стала відмова від економічного детермінізму, що був притаманний роботам марксистів, і протиставлення йому цінності людської ідентичності. Саме з цих ідеалістичних позицій Гавел критикував практику побудови комунізму.

Гавел розрізняв класичну тоталітарну комуністичну диктатуру, характерну для сталінського періоду, та посттоталітарну систему. Згідно цієї класифікації, «нормалізація» – період чехословацької історії після придушення «празької весни», трактувалася як посттоталітарна система.

На цьому етапі, на думку Гавела, дуже виразно помітні сліди глибокої цивілізаційної кризи – кризи людської ідентичності. Він описав свої переживання щодо цього в «Листі до Густава Гусака» – першого секретаря